

5. Сахаров В. Изменчивость // В. Сахаров / Философская энциклопедия: В 5 т. Т. 2 / Гл. ред. Ф. В. Константинов. – М. : «Советская энциклопедия», 1962. – С. 241-244.
6. Супрун В. Сучасна професійна освіта / В'ячеслав Супрун / Професійно-технічна освіта. – 2015. – № 3. – С. 4-5.
7. Філіпчук Г. Г. Націєтворчість освіти. Монографія / Георгій Філіпчук. – Чернівці : Зелена Буковина, 2014. – 400 с.

УДК 377.1

Л.Л. Сушенцева, м. Львів, Україна / L. Sushentseva, Lviv, Ukraine
e-mail: sushentz2009@ukr.net

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. Обґрунтовано, що сьогодні досить гостро постала проблема підготовки професійно мобільного кваліфікованого робітника, як необхідної умови його професійного становлення в умовах соціокультурного суспільства. Розкрито, що відсутність сформованості професійної мобільності спричинює дезадаптацію до реалій ринку праці значної частини кваліфікованих робітничих кадрів. Визначено, що сучасна професійно-технічна освіта неспроможна забезпечити запити суспільства на підготовку кваліфікованих робітників, що володіють високою професійною мобільністю, здатних до постійного саморозвитку й самовдосконалення, що зумовлено знанням підходом до підготовки робітничих кадрів, вузькою спеціалізацією, відсутністю спрямованості на формування психологічних механізмів адаптації до мінливих умов життєдіяльності в умовах соціокультурного суспільства. Висвітлено, що в умовах, які сьогодні склалися, необхідне слідування реальним і перспективним потребам ринку праці, підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за вже існуючими професіями. Найважливішою складовою нової моделі професійно-технічної освіти стає розвиток системи професійних кваліфікацій. Це вказує на активне залучення роботодавців до розробки державних стандартів нового покоління, участі у суспільно-професійній акредитації програм професійної освіти і навчання, у процедурах контролю якості професійно-технічної освіти. Доведено, що це стане поштовхом для посилення інноваційної складової змісту професійно-технічної освіти, підвищення уваги до проблеми формування професійної мобільності робітничих кадрів, що, безумовно, сприятиме їх професійному вдосконаленню та відповідатиме вимогам регіональної економіки та соціокультурного суспільства загалом.

Ключові слова: професійна мобільність, кваліфікований робітник, ринок праці, соціокультурне суспільство, професійно-технічна освіта.

Professional mobility as a factor of professional formation of personality in modern socio-cultural field

Annotation. It is proved that today is quite acute problem of training professional mobility of skilled workers, as a necessary condition of its professional development in terms of socio-cultural society. It is disclosed that the lack of formation of professional mobility causes alienation to the labor market realities of a large part of skilled workers. It has been determined that modern vocational education can provide society requests for training skilled workers with high occupational mobility, capable of continuous self-development and self-improvement, which is due to knowledge approach to training workers, narrow specialization, focus the lack of formation of psychological mechanisms of adaptation to the changing conditions of life in terms of socio-cultural society. It highlights that the conditions, which have developed today, you must follow the actual and future needs of the labor market, improving the quality of training of future skilled workers in existing occupations. The major component of the new model of vocational education is the development of a system of professional qualifications. This indicates that the active involvement of employers in the development of a new generation of state standards, participation in public and professional accreditation of programs of professional education and training, quality control procedures, technical and vocational education. It is proved that this will be the impetus for strengthening the innovation component of the content of vocational education, increased attention to the problem of formation of professional mobility of the workforce, which, of course, will contribute to their professional mobility as a condition professional development of personality in modern social and cultural space development and to meet the requirements of the regional economy and socio-cultural society.

Key words: professional mobility, skilled worker, labor market, socio-cultural society, the technical and vocational education.

Постановка проблеми. В умовах росту економіки особливого значення набуває питання кадрового забезпечення окремих галузей економіки – значна частина підприємств потребує кваліфікованих робітників. Тривалий час позиція держави стосовно ринку праці полягала в мінімізації впливу на нього й очікуванні «саморегулювання» завдяки ринковому механізму. На теперішній час ситуація істотно змінилася як у державі, так і на самому ринку.

Найбільш яскравою характеристикою українського ринку праці є сформовані й щорічно відтворювані диспропорції між попитом та пропозицією робочої сили за професійно-кваліфікаційним складом. Для припинення зазначеного виду «відтворення» необхідне державне втручання, адже вирішити питання диспропорцій у масштабах країни іншим учасникам ринку не під силу. Можна із упевненістю сказати, що саме система професійної освіти, зокрема

професійно-технічної, і є тим стрижнем, навколо якого вибудовується кадрова база ринкової інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Практика переконливо довела, що чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим більш складною стає ринкова інфраструктура. У науковій літературі прийнято виділяти шість ключових об'єднань інфраструктурних елементів: матеріальну базу; організаційну базу; інформаційну базу; нормативно-правову базу; кредитно-розрахункову; кадрову базу. На жаль, в Україні й досі не розроблено ефективного механізму збереження і розвитку людського капіталу і, як зауважує О. Білик, «не сформовано державну стратегію його розвитку» [1, с. 43]. Науковець звертає увагу на дослідження активів людського капіталу, «які характеризують нагромадження продуктивних здібностей людини (знання, вміння, здоров'я)» [1, с. 44]. Водночас не варто нехтувати таким капіталом як професійна мобільність, оскільки професійні знання та вміння стають капіталом лише тоді, коли їх доцільно використовують у професійній діяльності. В умовах постійно змінюваного попиту на робочу силу, саме сформована професійна мобільність є запорукою успішного професійного становлення особистості та її конкурентоздатності на ринку праці.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Цивілізаційні зміни, що відбуваються в сучасному світі, відзначаються високим динамізмом і мають всезагальний характер. На розвиток держави і суспільства впливають дві надзвичайно важливі тенденції: перехід до науково-інформаційних технологій та глобалізація суспільних проблем. На думку В. Кременя, перехід до науково-інформаційних технологій головний акцент ставить на розвитку людини, що є показником «рівня прогресу кожної країни» та розвитку індивідуальності, що «набуває статусу головного важеля подальшого розвитку будь-якої країни», а тенденція глобалізації означає, що «конкурентність, змагальність, суперництво націй, країн, держав набуває глобального, загальнопланетарного характеру й охоплює буквально всі сфери життя» [5, с. 3]. Отже, «нова демократична освітньо-педагогічна ідеологія передбачає переорієнтацію з інформаційного на проблемно-діяльнісний тип освіти» [5, с. 4]. За таких умов, зауважує Є. Іванченко, «виникають нові види діяльності, що ставлять людей перед необхідністю мобільно реагувати на зміни, які відбуваються, найбільше в ситуації не визначення та ризику» [4, с. 25]. Поступово і сама людина починає все більше усвідомлювати свою самоцінність й унікальність, свою роль у побудові суспільства.

Метою статті є розкриття професійної мобільності як умови розвитку особистості в соціокультурному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. В сучасних соціально-економічних умовах, коли в Україні розвиваються ринкові відносини, необхідно

забезпечувати умови для успішного професійного становлення особистості. Як свідчать результати наукових досліджень, важливу роль у цьому відіграє не тільки підвищення кваліфікації робітничих кадрів, а й сформованість в них готовності та здатності до професійної мобільності. Сучасна людина повинна мати внутрішню гнучкість, різноманітні інтереси, розуміти «цінність самовдосконалення». Водночас дослідження науковців (І. Заюков, Е. Лібанова, Г. Ярошенко) з проблем розвитку механізму взаємодії ринку праці і професійної освіти України свідчить, що «нині в Україні загострюється проблема взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг, унаслідок невідповідності структури підготовки фахівців і робітників попиту на робочу силу» [9, с. 25].

В економічній літературі є поняття «період напіврозпаду компетентності», тобто період протягом якого знання та вміння випускника професійно-технічного навчального закладу застарівають наполовину і він стає непридатним до роботи за набутою професією [9]. Особливо небезпечним є перебування в стані безробіття тривалий час. Це позначається не тільки на професійному, а й життєвому рівні, призводить до втрат кваліфікації, трудових умінь та навичок, і як наслідок – фактичного руйнування особистості. Тому сьогодні особливої гостроти набуває завдання організувати професійну підготовку учнів ПТНЗ за такими напрямками, які дадуть змогу «забезпечити динамічно змінюваний ринок праці робітниками певних, соціально затребуваних спеціалізацій, які володіють необхідним рівнем кваліфікацій і професійною компетентністю» [3, с. 44]. Тобто, сьогодні на перший план виходять потреби професійної сфери, галузей виробництва та інфраструктури суспільства. Водночас зауважимо, що справа тут не тільки у задоволенні суспільних потреб, а й у необхідності професійного становлення та соціальній захищеності випускника професійно-технічного навчального закладу, який повинен бути професійно мобільним і щоб за будь-яких «прискореннях» науково-технічного прогресу не залишився на узбіччі життя. Тому навчання у професійно-технічному навчальному закладі повинно бути зорієнтоване, насамперед, на формування готовності учнів до професійної мобільності, на освоєння ними нових видів і способів професійної діяльності, нових кваліфікацій і компетенцій, набуття професійної майстерності в обраній сфері трудової діяльності.

Зростання інтересу до проблеми професійного становлення молодого фахівця зумовлено гуманістичною функцією неперервної освіти, яка надає можливість кожній людині обирати індивідуальну освітню траєкторію, одержувати ту професійну підготовку, яка їй потрібна для кар'єрного і особистісного зростання, самореалізації в тій чи іншій професійній діяльності [3]. Проте, на наш погляд, різномасштабні і різноспрямовані інтеграційні

процеси, що охопили практично всі сфери економічного і соціального життя людини, призводять до стирання територіальних та соціально-психологічних кордонів життєдіяльності людини. Якщо раніше природним вважався осідлий спосіб життя, то нині все кардинально змінилося: однією із важливих якостей людини вважається мобільність, зокрема професійна, яка розглядається як одна із визначальних якостей кваліфікованого робітника.

Глобалізація має політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти. З політичного погляду глобалізація послаблює роль національних держав; через спрощення міграції людей і вільного переміщення капіталу за кордон також зменшується вплив держави на своїх громадян. Для економічних аспектів глобалізації характерні вільна торгівля, вільний рух капіталу, зниження податків на прибуток підприємств, спрощене переміщення промисловості між різними державами в інтересах зменшення витрат на працю й природні ресурси.

Сьогодні «в усіх цивілізованих країнах, як зазначає Н. Ничкало, здійснюється інтенсивний пошук нових моделей розвитку освіти, нетрадиційних підходів до їх впровадження на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій» [6, с. 19]. Основою стабільності соціально-економічного життя країни та подальшого її розвитку є відтворення і нарощування людського потенціалу, головним чинником якого є освіта. Від людського капіталу, від духовних, морально-етичних і професійних якостей його залежить майбутнє держави [6].

Основні завдання розвитку інтеграційних процесів у галузі освіти є похідними тих завдань, які зафіксовані в Лісабонській резолюції (березень 2000 р.), і містять у собі: офіційне визнання провідної ролі освіти як чинника економічної й соціальної політики й засобу підвищення конкурентоздатності Європи у світовому масштабі, зближення її народів і повноцінного розвитку громадян; радикальний перегляд і модернізацію систем освіти; перетворення ЄС у найбільшу, що динамічно розвивається економіку, засновану на знаннях, посилення взаємодії між політикою в галузі економіки, зайнятості й розвитку людських ресурсів за рахунок розвитку високоякісної професійної освіти й навчання й підвищення віддачі від інвестицій у людські ресурси. Варто окремо наголосити, що інтеграційні процеси ні якою мірою не припускають уніфікації систем освіти, навпаки, важливим є збереження культурного багатства і мовної розмаїтості Європи, заснованої на національних традиціях. Розмаїтість і водночас самобутність європейських систем освіти й навчання є їхнім достоїнством і основою для обміну досвідом і взаємного навчання. У контексті поставлених завдань ПТО відіграє винятково важливу роль у розв'язанні економічних і соціальних завдань, а тому визнано необхідність збільшити інвестиції в людський капітал і

підвищити ефективність систем освіти й навчання. Процеси глобалізації, інтеграції, модернізації, розвитку стають джерелами зростаючих вимог до сучасного кваліфікованого робітника. Однією з нових вимог до діяльності й розвитку майбутнього кваліфікованого робітника є мобільність. Посилюють цю вимогу такі чинники, як динамічність розвитку ринку праці і ринку професій, поява нових професій, посилення залежності кар'єрного зростання від здатності швидко реагувати на вимоги суспільства та ринку праці тощо.

Упродовж 90-х років XX століття значно зросла інтенсивність міжпрофесійних переміщень фахівців. Зміна професії стає явищем легітимним і сприймається як поведінково нормальна реакція індивіда на нові умови на ринку праці. Соціально нормальною й цінною стає кар'єра, що передбачає мобільність, перекваліфікацію і перенавчання. Сучасні переміщення здебільшого відбуваються між професіями «далекими» за змістом та умовами праці, за рівнем і профілем освіти й підготовки.

У «Декларації Європейської Комісії і міністрів професійної освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти і навчання в Європі», прийнятій 29-30 листопада 2002 року в Копенгагені, зазначається, що розв'язання поставлених завдань сприятиме підвищенню взаємної довіри між системами професійної освіти й навчання; забезпеченню прозорості й визнання компетенцій і кваліфікацій, що, безумовно, створить умови для підвищення мобільності громадян та доступності до навчання упродовж усього життя [7, с. 65]. Відповідно до них були виділені чотири пріоритетні напрями співробітництва в галузі професійної освіти і навчання в Європі, а саме: створення європейського простору професійної освіти і навчання; посилення прозорості в системі професійної освіти і навчання за рахунок впровадження та оптимізації інформаційних мереж та систем, інформаційного обміну й систем профорієнтації та консультування; взаємне визнання компетенцій та (або) кваліфікацій; розвиток систем забезпечення якості. Сучасні умови розвитку суспільства зробили зміну професії широко розповсюдженим явищем, яке можна розглядати, на нашу думку, як прагнення до самореалізації або самоствердження в іншому професійному середовищі. При цьому зміни під впливом зовнішніх чинників відбуваються зміни у всій структурі особистості людини.

Оптимальною є ситуація коли особистість у процесі професійної переорієнтації знаходить своє покликання й успішно адаптується до знов обраної професії. Але якщо людина продовжує пошук досить довго або пошук не дає позитивних результатів, це є чинником, що спричиняє появу незадоволеності собою, професією, життям у цілому. У такому разі порушується ціннісно-смилова сфера особистості,

адже саме цінностями і смислами людина керується в процесі вибору оволодіння новою професією. Якщо людина не досить мобільна – зміна професії може супроводжуватися періодом безробіття. Це явище, за виникнення якого частина економічно активного населення не може застосувати свою робочу силу і залишається в резерві. Аналізуючи ситуацію «свідомої зміни професії» і визначаючи її як форму подолання кризи трудового життя, М. Кліщевська зазначає, що причиною її виникнення виступає невідповідність наявного й необхідного змісту основних компонентів психологічної структури діяльності. Науковець вважає, що активність особистості щодо осмислення джерел кризи, вибору і оволодіння новою професією, характеризується формуванням ознак розвитку, що визначають свідому зміну професії як феномена професійного становлення.

Здобуття освіти, як наголошує Л. Іонін, є не тільки каналом зростання соціального статусу, переходом на вищий шабель у суспільстві, але й засобом засвоєння нових стилів життєдіяльності. Воно приводить не тільки і не стільки до вертикальної диференціації (розподілу за прошарками), а скоріше до горизонтальної диференціації, тобто до розподілу тих, хто навчається, за групами, що характеризуються різними формами і стилями життя.

Завдання професійно-технічної освіти полягає в тому, щоб актуалізувати в учнів попит на освіту й забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих професійно мобільних робітників у системі професійно-технічної освіти, застосувавши при цьому компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід сприяє вирішенню ряду таких проблем в освітньому процесі, які на основі існуючих у теорії й практиці професійно-технічної освіти педагогічних технологій, довгий час не знаходили розв'язання.

Компетентнісний підхід знайшов відображення у працях В. Давидова, П. Гальперіна, В. Шадрікова, І. Якиманської, Е. Зеєра, А. Павлової, Е. Симанюк. У своїх працях науковці орієнтувалися на засвоєння узагальнених знань, умінь і способів діяльності через розвивальні моделі навчання, зміст навчальних матеріалів та технології формування цих узагальнених навчальних одиниць. Наприклад, Е. Зеєр, А. Павлова, Е. Симанюк у такий спосіб формулюють сутність компетентнісного підходу: компетентнісний підхід – це пріоритетна орієнтація на цілі-вектори освіти: навчуваність, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація і розвиток індивідуальності [2, с. 5]. Інструментальними засобами досягнення таких цілей є принципово нові освітні конструкти: компетентності, компетенції та метапрофесійні якості.

Компетентнісний підхід потрібен для здійснення суттєвої модернізації освіти, оскільки відмова від здійснення цього процесу неминуче може призвести до провалу модернізації освіти, зокрема професійно-технічної.

У компетентнісному підході виділяються два базових поняття: компетенція і компетентність. Науковці (Е. Зеєр, А. Павлова, Е. Симанюк) виділяють так звані ключові компетенції: навчальні компетенції (організовувати процес навчання й обирати власну траєкторію освіти; вирішувати навчальні й самоосвітні проблеми; знайти користь в освітньому досвіді тощо); дослідницькі компетенції (знаходити й обробляти інформацію; використати різні джерела даних; працювати з документами тощо); комунікативні компетенції (вслухувати й брати до уваги погляди інших людей; дискутувати й захищати свою точку зору; розуміти, говорити, читати й писати кількома мовами; виступати привселюдно; літературно виражати свої думки тощо). Так само можуть вибудовуватися професійні компетенції (аналіз трудового й технологічного процесів; створення професійно значимої інформації; прогнозування розвитку технологічних, виробничих, кадрових та інших подій; здатність брати на себе відповідальність тощо).

Ще один напрям реалізації компетентнісного підходу – це навчання базисних кваліфікацій. Між загальною і професійною освітою починає виростати усе могутніша група освітніх елементів, які не можна віднести ні до загальної освіти, ні до власне професійної; вони необхідні сьогодні в будь-якій трудовій діяльності і одержали умовну назву «базисних кваліфікацій». Це, насамперед, володіння «наскрізними» вміннями: роботи на комп'ютері, користування базами й банками даних, знання й розуміння екології, економіки й бізнесу, фінансові знання, комерційна кмітливість, вміння трансферу технологій (перенесення технологій з одних галузей в інші), навички маркетингу й збуту, правові знання, знання патентно-ліцензійних правил, вміння захищати інтелектуальну власність, знання нормативних умов функціонування підприємств різних форм власності, вміння презентувати технології і продукцію, знання професійної термінології та іноземних мов. Крім того, сюди варто додати санітарно-медичні знання, знання принципів існування в умовах конкуренції й можливого безробіття, психологічна готовність до зміни професії й сфери діяльності тощо. Зауважимо, що до загальної освіти навчання цих базисних кваліфікацій не віднесеш, оскільки сформувані вміння користуватися базами й банками даних, трансферу технологій можна тільки лише в процесі якої-небудь конкретної професійної (навчально-професійної) діяльності. Водночас базисні кваліфікації – це «наскрізні» знання й вміння, необхідні для роботи всюди й в будь-якій професії. Можемо припустити, що, очевидно, це саме галузь політехнічної освіти, але в «новому звучанні» або в «новій редакції».

Постіндустріальне суспільство породило цілу низку важливих проблем, однією з яких є невідповідність робітничого потенціалу досягнутому рівню виробництва і вимог ринку праці. На сьогодні науково доведено, що функціонування ринкової

інфраструктури має дуальний характер: з одного боку, це обслуговування ринкових суб'єктів, з іншого боку – відтворення трудових ресурсів, самої людини, тобто чинника, що безпосередньо бере участь на ринку. Зауважимо, що Україна в даному разі не є виключенням.

Незаперечним є той факт, що у соціально-економічному середовищі має місце прямий зв'язок між змістом професійно-технічної освіти та продуктивністю виробництва. Ми вважаємо це позитивним, коли в результаті засвоєння змісту освіти, адекватного стану виробництва, кваліфіковані робітники підвищують продуктивність виробництва. Тому необхідно постійно дбати про оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників, оскільки формування робітничого потенціалу, який відповідає стану виробництва і ринку праці, є одним із першочергових завдань модернізації системи професійно-технічної освіти.

Аналіз сучасного стану професійно-технічної освіти в Україні свідчить про те, що перехід до ринкових відносин змінює її кінцеву мету. Ще порівняно недавно за часів командно-адміністративної системи мета професійно-технічної освіти була досить вузькою і полягала лише в задоволенні потреби економіки в кадрах. Для її досягнення увага ПТНЗ акцентувалося, головним чином, на однаковості форм і методів навчання, а освітні програми залишалися незмінними протягом цілих десятиліть. Водночас, якість підготовки кваліфікованих робітничих кадрів не викликала нарікань з боку роботодавців, що пояснювалося фундаментальним характером навчання. У ринкових умовах великого значення набуває розвиток системи професійно-технічної освіти, яка була б спроможною задовольнити інтереси особистості, суспільства, виробництва і власне системи професійно-технічної освіти. Наукові дослідження, присвячені взаємозв'язку ринку праці та професійної освіти, розглядають систему професійно-технічної освіти як самодостатній соціальний інститут. Водночас, науковий підхід до соціальної функції системи професійно-технічної освіти потребує виділення її онтогенетичної (внутрішньої) складової як органічної частини соціального інституту. На такий висновок нас наштотхнула думка С. Шерегі, який досліджуючи проблему дисфункціональності професійної освіти, вказує на те, що будь-яке онтогенетичне джерело розвитку є суперечністю між двома органічними складовими соціального інституту. Цими складовими у професійній освіті науковець називає інтегруючу та диференціюючу функції. Тож, стосовно професійно-технічної освіти її інтегруюча функція реалізується в процесі прилучення майбутніх кваліфікованих робітників до культурних надбань українського народу, моральних ідеалів, тим самим формуючи їх світогляд, за великим рахунком відбувається процес

формування соціальної спільноти. Диференціююча функція професійно-технічної освіти реалізується в потенційному «розсосередженні» випускників ПТНЗ по щаблях соціально-професійної структури, тим самим вносячи в соціальну спільність суперечності, що знаходять вираження в розходженні економічних інтересів елементів (груп) соціальної структури [8].

Досліджуючи напрями збереження і розвитку національного людського капіталу за рахунок активізації трудової мобільності, О. Білик розкриває зв'язки між різними видами мобільності, а саме: освітньою, інтелектуальною, кваліфікаційною, трудовою, професійною, територіальною. Виділення саме цих видів мобільності, вважає науковець, зумовлено тим, що кожен із перерахованих проявів мобільності так чи інакше впливає на нагромадження чи використання людського капіталу, а факт використання людиною таких видів мобільності для отримання (або збільшення) доходів дає змогу говорити про види мобільності як про цінні ділові риси особистості, що є складовими людського капіталу [1]. Зауважимо, що професійна освіта у стабільно динамічному суспільстві, яке постійно розвивається, є одним із чинників вертикальної соціальної мобільності і її якість сприяє підвищенню інноваційного капіталу в країні (це стосується як підготовки кваліфікованих робітників, так і фахівців з вищою освітою). Слід зазначити, що загальна кількість економічно активного населення в країні залишається приблизно на одному й тому ж рівні. Однак високий і постійно зростаючий ступінь старіння робочої сили (в середньому по Україні кожна шоста економічно активна особа – старша 50 років, а кожна чотирнадцята – старша працездатного віку) створює певні перешкоди для нормалізації процесів відтворення робочої сили, зокрема для запровадження новітніх технологій і відповідної перекваліфікації працівників.

Потреба у кваліфікованих робітниках є найбільш гострою проблемою ринку робочої сили в Україні. За роки спаду виробництва в країні залишилося занадто мало висококласних токарів, слюсарів, інших кваліфікованих робітників. Сучасна система професійно-технічної освіти не задовольняє роботодавців: вчать занадто довго, дорого й неякісно. На нашу думку, викликає занепокоєння той факт, що, як зауважує Т. Десятов, двоє із трьох роботодавців говорять, що їх не влаштовує рівень професійної підготовки випускників ПТНЗ. Підприємствам машинобудування потрібні робітники з металообробки 5-6 розрядів, а не 3-го, як готують сьогодні у професійно-технічних навчальних закладах. Необхідний рівень забезпечують лише вищі професійні училища й центри професійно-технічної освіти.

В умовах, що сьогодні склалися, не слід поспішати із запровадженням нових професій з огляду на зміну попиту і потреб абітурієнтів. У державних

інтересах необхідне слідування реальним і перспективним потребам ринку праці, удосконалення й підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за вже існуючими професіями, а також активне здійснення профорієнтації серед учнівської молоді. Найважливішою складовою нової моделі професійно-технічної освіти стає розвиток системи професійних кваліфікацій. Це вказує на активне залучення роботодавців до розробки державних стандартів нового покоління, участі у суспільно-професійній акредитації програм професійної освіти і навчання, у процедурах контролю якості професійно-технічної освіти. На нашу думку, це стане поштовхом для посилення інноваційної складової змісту професійно-технічної освіти, що, безумовно, відповідатиме вимогам регіональної економіки.

Висновки. Отже, в умовах глобалізаційних та

інтеграційних процесів в Україні досить гостро постала проблема підготовки професійно мобільного кваліфікованого робітника, як необхідної умови його професійного становлення в умовах соціокультурного суспільства та виходу країни з економічної й соціальної кризи. Відсутність сформованості професійної мобільності спричинила дезадаптацію до реалій ринку праці значної частини кваліфікованих робітничих кадрів. Сучасна професійно-технічна освіта неспроможна забезпечити запити суспільства на підготовку кваліфікованих робітників, що володіють високою професійною мобільністю, здатних до постійного саморозвитку й самовдосконалення, що зумовлено знанням підходом до підготовки робітничих кадрів, вузькою спеціалізацією, відсутністю спрямованості на формування психологічних механізмів адаптації до мінливих умов життєдіяльності в умовах соціокультурного суспільства.

Література:

1. Білик О. Основні напрями збереження і розвитку національного людського капіталу за рахунок активізації трудової мобільності / О. Білик // Україна : аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 43-46.
2. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учеб. пособие для студ. ; обуч. по спец. 0305 «Профессиональное обучение» / Эвальд Фридрихович Зеер, Анна Михайловна Павлова, Эльвира Эвальдовна Сыманюк. – М. : Московский психол.-соц. ин-т, 2005. – 216 с.
3. Игошев Б.М. Дополнительное профессиональное образование: новые ориентиры развития / Б.М. Игошев // Педагогика. – 2008. – №2. – С. 44 – 48.
4. Іванченко Є.А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук :13.00.04 / Іванченко Євгенія Анатоліївна. – Одеса, 2005. – 181 с.
5. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти : Стратегія. Розвиток. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448с.
6. Ничкало Н.Г. Трансформація професійно-технічної освіти України : монографія / Н.Г. Ничкало. – К. : Пед. думка, 2008. – 200 с.
7. Олейникова О.Н. Европейское сотрудничество в области профессионального образования и обучения. Копенгагенский процесс. / О.Н. Олейникова. – М. : Центр изучения проблем профессионального образования, 2004. – 70 с.
8. Шереги Ф.Э. Дисфункциональность российского профессионального образования [Электронный ресурс] / Франц Эдуардович Шереги. – Режим доступа: http://www.ssa-rss.ru/index.php?page_id=226. – Заголовок с экрана.
9. Ярошенко Г. Розвиток механізму взаємодії ринку праці і професійної освіти України / Г. Ярошенко, І. Заюков // Україна : аспекти праці.–2007. – № 6. – С. 25-29.